De l'amor per la paraula:
Estudis en homenatge al professor José Enrique Gargallo Gil
2026, pp. 17–19, https://memoriadelcor.org

JOSÉ ENRIQUE GARGALLO, ROMANISTA, DIALECTÒLEG, AMIC

Joan Veny
Universitat de Barcelona / Institut d'Estudis Catalans

Quan era secretari de l'Escola d'Idiomes de la Universitat de Barcelona (1969-1987), tenia per costum revisar les llistes amb les notes que els alumnes havien obtingut en cada llengua per tenir una conversa amb ells sobre la marxa de les classes. La norma de l'Escola era de concedir premi al millor alumne de cada grup. Cada any em cridava l'atenció el premi que de les cinc llengües ensenyades (anglès, francès, alemany, italià, rus) requeia sempre sobre un mateix alumne. Aquest es deia José Enrique Gargallo. Més tard, vaig tenir el goig de tenir-lo com a alumne a les assignatures de Dialectologia Hispànica i Dialectologia Catalana i de conèixer les seves excel·lents qualitats acadèmiques, ostensibles amb les millors notes. L'afinitat de les nostres inquietuds per l'estudi de la variació lingüística va desembocar en la direcció de la tesina sobre el parlar de Puebla de Arenoso (publicada el 2024), el seu poble natal, i després en la de la tesi *Habla y cultura popular en el Rincón de Ademuz* (publicada el 2004); els contactes que vam mantenir al llarg de l'elaboració d'aquests treballs van revelar un excel·lent investigador que, en el seu treball de camp, es mostrava un mestre de l'enquesta, esgotant les preguntes dels qüestionaris i recollint amb fidelitat el que sentia en converses espontànies, fruint davant les respostes dels informadors, tresor sovint d'ancestrals fidelitats; però també organitzant sàviament els materials, afinant el contingut dels mots i expressions, precisant-ne la diacronia, comparant-los amb els d'àrees veïnes (aragonès, castellà, català) o entrant en el camp

de la paremiologia i la cultura popular, terreny al qual ha aportat abundoses i modèliques contribucions. Un treball exhaustiu i de precisió que constitueix una aportació magistral al coneixement d'una apassionant àrea de base castellana, mestallada d'aragonès i català, amb rigorosa descripció dels seus elements, sovint desconeguts fins aleshores o ampliats amb noves interpretacions. No sé com dir que em vaig enriquir qui-sap-lo amb la lectura de les seves pàgines, especialment pel que fa a la presència de catalanismes (o, si voleu, valencianismes) i la seva adaptació, com els casos que em van impressionar de *boño*, *templao* i *mi hombre*, aclimatacions de *bony*, *templat* i *el meu home,* respectivament

Posteriorment les nostres relacions acadèmiques i personals s'han acrescut. Va començar amb la col·laboració conjunta en el gran projecte Atlas Linguistique Roman, un estudi ambiciós sobre la variació lingüística en tot l'àmbit de la Romània, dirigit per Michel Contini i Elisabetta Carpitelli (Universitat de Grenoble), i que ha reunit els millors geolingüistes d'Europa; junts vam elaborar la síntesi del concepte 'pardal, teulader' en les llengües neollatines. Els contactes van continuar amb l'entrada de Gargallo en la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, on desenvolupa una labor científica envejable, com és ara la codirecció de la revista de prestigi internacional, *Estudis Romànics*, la direcció de programes d'alta volada, com el refranyer del projecte Aguiló, o el que s'ocupa de la presència de dialectalismes del diccionari Aguiló en el de Fabra de 1932; també és remarcable la seva fructífera col·laboració en els afers de la Secció Filològica. Al marge de l'Institut, cal esmentar la direcció del projecte de paremiologia romànica, el llibre *Manual de Lingüística Románica*, en col·laboració amb Reina Bastardas, i la dedicació exemplar als estudis de frontera, la catalanoaragonesa i la castellanoportuguesa, a més de nombrosos articles sobre temes diversos.

En l'aspecte docent, Gargallo és un excel·lent professor, exigent però proper als alumnes, amb els quals dialoga; un expositor de claredat meridiana, profund coneixedor de la matèria, especialment la Lingüística Romànica, les llengües de la qual parla normalment, fins diferenciant el portuguès del gallec (conscient tanmateix, que són una mateixa llengua); conferenciant brillant amb domini atractiu de la paraula.

En el terreny personal és un home obert, comprensiu, empàtic, que té un concepte sagrat de l'amistat, que valora i estima els amics, que honora generosament amb homenatges dels quals jo mateix he estat protagonista privilegiat.

Saviesa i bondat es fusionen en aquest professor-investigador, immensament treballador, que ha fet progressar l'estudi de les llengües romàniques en els camps de la dialectologia, la gramàtica històrica, la història de la llengua, la fraseologia, la

cultura popular, l'onomàstica; i que alhora és admirat i estimat per la seva calidesa humana.

Que aquests 65 anys tan productius, estimat José Enrique, es dilatin en moltes dècades perquè poguem fruir del teu talent i entusiasme així com de la teva inestimable amistat.